

Ester 3 en 4

Wilhelminakerk – zondag 27 januari 2019 – ds. Kees Bregman

Kyrie

Grote God van de vreemde nabijheid,
om sprakeloze mensen dichtbij ons, zo ziek, zo verdrietig,
te erg voor woorden wat hen overkomt, ontferm U;
om zwijgzame mensen, die bij God niet weten wat ze zouden moeten zeggen, en die toch in
de buurt blijven, ontferm U;
om aarzelende mensen die hun hart volgen en die doen
wat ze zeggen, die geloof - waardig leven (wij ook?), ontferm U; om mensen die moed
vinden 'God' uit te spreken,
die uw naam 'Ik ben er' hoog houden
omdat U niet vanzelf - sprekend bent, ontferm U !

Inleiding op de lezing

Lezing: Ester 3:1-7 en 4:1,5-17

Preek

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,
Ester, Babylonische naam, Ishtar, godin van de liefde, maar Hebreeuws gehoord betekent
haar naam: Ik ben verborgen – zij is het Joodse meisje dat knap een hoge plek weet te
bemachtigen aan het hof van de Perzische koning Ahasveros. Ruim vier jaar al is zij de
koningin. Maar niemand daar weet wie zij werkelijk is. Haar oom Mordechai heeft haar op
hart gedrukt te zwijgen over haar afkomst en over haar Joodse geloof. Het zijn de tijden van
ballingschap. God zelf is een Ester – Hij is verborgen. In heel dit Bijbelboek komt zijn naam
niet voor. God is spoorloos en de mensen die iets van Hem kunnen weten, houden zich stil.

Zeer herkenbaar gedrag: soms leef je in een omgeving waarin het handiger is om niet
helemaal te zeggen wie je bent. Er leeft in ons een diepe drang om ons aan te passen, om
niet uit de toon te vallen. Het is moeilijker te leven met verschillen dan achter een masker.
Niet opvallen kan heel prettig zijn. Maar in zo'n situatie kan het zomaar gebeuren, dat juist
je verborgen kant plotseling onder vuur komt te liggen. Dat zien we gebeuren in het verhaal
van Ester en Mordechai. Mordechai notabene, die Ester haar masker heeft opgezet, wordt
zélf de motor voor haar coming out.

Plotseling staat er ene Haman op het toneel, een zoon van Agag, heet hij. Dat was de koning
van de Amalekieten in de tijd van Saul. En Amalek (beruchte naam) was er al, toen het
slavenvolkje Israël door de woestijn trok, op weg naar het beloofde land. Amalek,
woestijnrovers, viel Israël lafhartig aan, van achteren, bij de zwakken, de vrouwen, de
kinderen en de zieken. Onder leiding van Jozua vocht Israël terug en redde het net.
Sindsdien heeft de Eeuwige een strijd met Amalek, van geslacht tot geslacht (Exodus 17:16)
Haman is Amalek, in die naam siddert de walging en haat tegen alles wat Joods is. Er is geen
volk op aarde dat zoveel weerzin tegen zich heeft moeten incasseren en nog over zich heen

krijgt. Waarom? In de kern omdat Joden tergend anders zijn. Omdat zij met God verbonden zijn, zelfs al geloven zij niet in Hem. Wie als Jood geboren wordt, komt daar nooit meer vanaf. En mocht een Jood het zelf helemaal vergeten zijn, dan zijn er wel (neo)nazi's die hem er hardhandig aan herinneren. Vandaag, 27 januari, is er de Auschwitz-herdenking. De ontwrichting die de Shoah, de vernietiging van zes miljoen Joden, in Europa teweeg heeft gebracht, trekt ook nu, na 75 jaar, een diep spoor. Misschien heeft de verborgenheid van God in onze dagen wel daarmee te maken heeft ...

Waarom haat Haman Mordechai? Omdat hij niet knielt. En omdat één Jood niet knielt, moeten alle Joden dood. Voor machtmannetjes als Haman is het onverdraaglijk dat mensen zich kunnen terugtrekken op hun geweten en zeggen: ik sta voor God en ik kniel voor geen mens. En zelfs als ze dat eerste niet zeggen, en alleen zeggen: ik kniel voor geen mens, dan nog. De Hamans van deze wereld willen de ziel van mensen bezitten of vernietigen, het één of het ander.

En nu komt het er voor Ester op aan. Uitvoerig wordt verteld hoe Mordechai eerst haar aandacht trekt door demonstratief te gaan rouwen. Want binnen de muren van het paleis leeft Ester blijkbaar in 'splendid isolation', zonder te weten wat zich buiten de muren afspeelt. Dat rouwen is een regelrechte provocatie, want bij het paleis van Ahasveros mag helemaal niet gerouwd worden, daar bij de koning is het altijd (tussen aanhalingstekens) 'feest'. Ester schrikt zich een ongeluk en laat hem meteen andere kleren brengen, maar die trekt hij niet aan. Er zijn momenten dat je je niet kunt verkleeden, vermommen.

Er ontstaat een gesprek tussen Mordechai en Ester (hoofdstuk 4), een vertraagd gesprek, want Hatach de kamerdienaar bemiddelt. Die vertraging geeft hen beiden bedenktijd. Dat hebben ze blijkbaar nodig.

De boodschap van Mordechai aan Ester komt hard binnen: 'Het lot is geworpen, over elf maanden (maximale termijn) staat de Joden uitroeiing te wachten, bij wet van Meden en Perzen, onomkeerbaar. Jij moet naar de koning gaan en jij moet om genade smeken voor jouw volk.' Ester reageert eerst met een risicoanalyse: 'Het is te gevaarlijk om ongevraagd naar de koning te gaan. Het is tegen de regels, het kan mijn dood worden! Je overvraagt me.' Mordechai voert de druk op. 'Denk niet dat jij de dans zult ontspringen. Jij ben Jodin, jij gaat er ook aan. Als jij zwijgt, als jij je verantwoordelijkheid niet neemt, dan komt er van een andere kant wel uitkomst, maar niet voor jou.'

Wat zegtie? Bluft hij? Hoe weet Mordechai dat er redding kan komen van een andere kant? Welke kant?

Letterlijk staat daar: van een andere plaats; in het Hebreeuws: een maqoom; Amsterdams zeg je dan: Mokum. 'De plaats'. De naam van God komt in het hele boek Ester niet voor, maar de rabbijnen hebben gespeurd naar plekken waar hij oplicht, en hier is één van die plekken. Maqoom, de plaats, dat herinnert aan Mozes bij het brandende braambos. 'De plaats waarop je staat is heilige grond', zegt de Eeuwige tegen Mozes als Hij hem roept om zijn volk uit de benauwdheid van Egypte te bevrijden. Mordechai zinspeelt dus, tegen alle schijnbaar noodlot in, op joods geloof dat God zijn volk niet in de steek laat. Maar hoe werkt dat?

Het woord 'maqoom' heeft te maken met het werkwoord 'opstaan'. Het is de plaats waar iemand opstaat, om haar of zijn verantwoordelijkheid te nemen. Het is ook de plaats waar mensen ontdekken, tegen al hun angsten en bezwaren in (Mozes zelf was ook zo), ontdekken dat God dichterbij is dan we ook maar durven vermoeden. Tussen de regels door zegt Mordechai tegen Ester: 'Nu is het moment dat jij moet opstaan. Als jij het niet doet, wie dan wel? En als het niet nu is, wanneer dan?' En dan voegt Mordechai er nog één argument aan toe, één reden, die voor Ester doorslaggevend wordt: 'Wie weet – wie weet ben je juist koningin geworden met het oog op een tijd als deze.'

'Wie weet ...' Er zijn momenten in het leven waarop het erop aankomt. Wat is het goede? Hoe kies je? Om te weten wat je dan moet doen, kun je niet meer terugvallen op regels, gedragscodes, risicoanalyses. Er is zelfs geen goddelijke stem, geen engel uit de hemel, die zegt hoe je het moet; je krijgt het niet op een briefje. Je bent alleen met jouw eigen geweten. En toch niet alleen ... dat is het 'wie weet'.

Met deze woorden leert Mordechai Ester anders kijken, naar 'een andere plaats'. Hij brengt haar zo terug naar de wijsheid die in haar leeft, het ontzag voor de EEUWIGE. Zij wéét voor Wie zij staat!

Je kunt naar je levensloop kijken als iets dat van toevalligheden aan elkaar hangt. Wat de bedoeling is van de dingen die gebeuren, het is je een raadsel. Nu zit ik hier en morgen misschien daar en het had allemaal heel anders kunnen lopen. Waaróm ben je op de plek waar je bent? Mordechai legt Ester het perspectief van de wijsheid voor, gelovig perspectief, alsof hij zegt: 'Het is niet toevallig dat juist jij nu op deze plek zit en dat deze dingen op jou afkomen. Hier heeft de EEUWIGE jou nodig, hier hebben jouw mensen jou nodig!'

Je kunt het er Spaans benauwd van krijgen, als zo'n besef tot je doordringt. Je kunt er ook ineens ontspannen bij ademen! Goed, hier ben ik. Dit is mijn plek. Het is mij toevertrouwd. Ik zal er zijn. Hij gelooft in mij ...

Op dat moment ontwaakt in Ester de moed om op te staan en op te komen voor haar volk. Dankzij Mordechai en daarom niet zonder Mordechai en niet zonder haar volk. Zij vraagt hem, op haar beurt, iets waar hij niet onderuit kan: 'Laat het hele volk van de Joden met mij vasten.'

Ten slotte, vasten is bidden met het lichaam – niet eten of drinken, alles loslaten wat je in leven houdt, om heel je leven in Gods hand te leggen. Om jezelf te reinigen van motieven, die misschien vals zijn; om jezelf totaal te bergen, te verbergen in Hem. 'In de Heer vind ik heel mijn sterkte', zingt een Taizé-lied. Vasten is eigenlijk een rouwritueel, het speelt op de grens van de dood. Je uiterste kwetsbaarheid onder ogen zien: 'Moet ik omkomen, goed, dan zal ik omkomen.' Zij is niet bang meer, Ester. Maar zij kan en zij wil het niet alleen. Ze heeft anderen om zich heen nodig. Als het er echt om spant, heb je mensen nodig die solidair met je zijn, die bij je waken en met je bidden. Drie dagen – dat is een uiterste grens, een Paastermijn. Het reikt tot het uur om op te staan. Er heeft een stem gesproken, de Heer was daar. Antwoord Hem vastbesloten, sta voor Hem klaar! Amen.

Lied: LB 361 'Er heeft een stem gesproken'